

Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU21

Ändringar av övergångsbestämmelse avseende behörighetsreglering

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändring i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2013:1146) om ändring i 3 kap. 3 a § socialtjänstlagen (2001:453).

Den lagändring som utskottet tillstyrker innebär att handläggare som anställdes före den 1 juli 2014 för att utföra vissa uppgifter inom socialtjänsten som rör barn och unga, och som inte har viss föreskriven utbildning, ska vara behöriga att utföra uppgifterna t.o.m. den 30 juni 2022 i stället för t.o.m. den 30 juni 2019.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2019.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns två reservationer (M, SD).

Behandlade förslag

Proposition 2018/19:68 Ändring av övergångsbestämmelse avseende behörighetsreglering.

Två yrkanden i två följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden.....	5
Ändring av övergångsbestämmelse avseende behörighetsreglering	5
Reservationer	8
1. Förlängd övergångsperiod med ett år, punkt 2 (SD).....	8
2. Personal- och kompetensförsörjning inom socialtjänsten, punkt 3 (M).....	8
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10
Propositionen	10
Följdmotionerna	10
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2018/19:68.

2. Förlängd övergångsperiod med ett år

Riksdagen avslår motion

2018/19:3057 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD).

Reservation 1 (SD)

3. Personal- och kompetensförsörjning inom socialtjänsten

Riksdagen avslår motion

2018/19:3065 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M).

Reservation 2 (M)

Stockholm den 9 maj 2019

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Per Ramhorn (SD), Mikael Dahlqvist (S), Anders W Jonsson (C), Ulrika Heindorff (M), Dag Larsson (S), Lina Nordquist (L), Christina Östberg (SD), Pernilla Stålhammar (MP), Michael Anefur (KD), Mats Wiking (S), Clara Aranda (SD) och Maj Karlsson (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2018/19:68 Ändring av övergångsbestämmelse avseende behörighetsreglering och två följdmotioner som väckts med anledning av propositionen.

I promemorian Behörighet för anställda före den 1 juli 2014 att utföra vissa uppgifter inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård – förslag till förlängning av övergångsbestämmelser i socialtjänstlagen (S2018/05720/FST) lämnades det förslag som är aktuellt i propositionen. Promemorian har remissbehandlats.

Regeringen har inte begärt in Lagrådets yttrande. Regeringen anger i propositionen att förslaget till ändring av övergångsbestämmelsen är av sådan karaktär att ett yttrande från Lagrådet normalt ska begäras in. Förslaget är dock författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och lagförslagen i bilaga 2.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ändring i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2013:1146) om ändring i 3 kap. 3 a § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL. Förslaget innebär att handläggare som anställdes före den 1 juli 2014 för att utföra vissa uppgifter inom socialtjänsten som rör barn och unga, bl.a. utredning och bedömning av behovet av insatser, och som inte har viss föreskriven utbildning, ska vara behöriga att utföra uppgifterna t.o.m. den 30 juni 2022 i stället för t.o.m. den 30 juni 2019.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2019.

Utskottets överväganden

Ändring av övergångsbestämmelse avseende behörighetsreglering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag om ändring av övergångsbestämmelsen om behörighetsreglering och avslår motionsyrkanden dels om att förlänga övergångsperioden till den 30 juni 2020, dels om att säkerställa personal- och kompetensförsörjningen inom socialtjänstens verksamheter som rör barn och unga.

Jämför reservation 1 (SD) och 2 (M).

Propositionen

Av 3 kap. 3 a § andra stycket SoL följer att socialnämnden ska använda handläggare som har avlagt en svensk socionomexamen eller annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan för att utföra sådana uppgifter inom socialtjänsten som rör barn och unga och som innefattar

1. bedömning av om en utredning ska inledas,
2. utredning och bedömning av behovet av insatser eller andra åtgärder, eller
3. uppföljning av beslutade insatser.

Bestämmelsen trädde i kraft den 1 juli 2014 och har därefter ändrats i visst avseende.

Av bestämmelsens övergångsbestämmelser följer att en handläggare som anställdes före den 1 juli 2014 för att utföra de uppgifter som anges i bestämmelsen t.o.m. den 30 juni 2019 är behörig att utföra de angivna uppgifterna. Regeringen föreslår nu att övergångsbestämmelsen ändras på så sätt att handläggarna, i stället för t.o.m. den 30 juni 2019, ska vara behöriga att utföra uppgifterna t.o.m. den 30 juni 2022.

Som skäl för förslaget anger regeringen följande. När behörighetsregleringen för handläggare som utför uppgifter inom socialtjänsten för handläggning som rör barn och unga infördes den 1 juli 2014 anförde regeringen att arbetet med barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa, och deras familjer, är ett av socialtjänstens svåraste uppdrag. Vidare framförde regeringen att personalens kompetens är väsentlig för att rättssäkerhet ska kunna uppnås och en god kvalitet på arbetet ska kunna upprätthållas och att det därför är särskilt viktigt att handläggarna har hög kompetens och god erfarenhet (prop. 2012/13:175 s. 52). Regeringen konstaterade även att en snarlik reglering redan fanns i 3 kap. 3 § SoL, där det framgår att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet och att det för utförande av uppgifter

inom socialtjänsten ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Regeringen ansåg dock att en precisering behövdes för att uppnå de förbättringar som eftersträvades i socialtjänstens barn- och ungdomsvård. En majoritet av de redan anställda förväntades uppfylla de preciserade kraven, och en viss övergångsperiod ansågs ge tillräckliga möjligheter för de anpassningsåtgärder som eventuellt behövdes.

I propositionen framför regeringen att det finns anledning att vara restriktiv med undantag från behörighetsregleringen för att inte riskera att urholka intentionerna med bestämmelsen, som är att öka förutsättningarna för att verksamheten bedrivs med hög rättssäkerhet och kvalitet genom att ställa behörighetskrav för vissa arbetsuppgifter. Enligt regeringen är det angeläget att behörighetskraven omfattar alla handläggare inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård som arbetar med sådana uppgifter som omfattas av regleringen. Det är samtidigt av stor vikt att de som var anställda innan bestämmelsen trädde i kraft ges tillräckliga förutsättningar att uppnå behörighetskraven. Vidare rör det sig om ett begränsat antal handläggare som omfattas av övergångsbestämmelsen, varav många har utbildning inom exempelvis beteendevetenskap, socialpedagogik och socialpsykologi. Därtill har berörda handläggare minst fem års erfarenhet av arbetsuppgifterna, vilket inte minst är viktigt mot bakgrund av den relativt höga personalomsättningen inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att det är befogat att ändra övergångsbestämmelsen i syfte att ge berörda aktörer förutsättningar att kunna vidta nödvändiga anpassningsåtgärder utifrån Socialstyrelsens ändrade föreskrifter. En ändring av övergångsbestämmelsen på så sätt att handläggare, i stället för t.o.m. den 30 juni 2019, ska anses vara behöriga t.o.m. den 30 juni 2022 bedöms vara väl avvägd.

Regeringen föreslår att lagändringen ska träda i kraft den 1 juli 2019.

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:3065 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att skyndsamt agera för att säkerställa personal- och kompetensförsörjningen inom socialtjänstens verksamheter som rör barn och unga. Motionärerna påpekar att regeringen i propositionen inte presenterar någon tydlig plan för att säkerställa att kommunerna skyndsamt lever upp till behörighetskraven. Enligt motionärerna bör regeringen vidta konkreta åtgärder som syftar till att säkerställa att behörighetskraven uppfylls i kommunerna och till att stärka socialtjänstens medarbetare. Detta är, menar motionärerna, nödvändigt för att säkra kvaliteten och rättssäkerheten och för att göra det mer attraktivt att arbeta inom socialtjänsten.

I kommittémotion 2018/19:3057 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) föreslås ett tillkännagivande om att förlänga övergångsperioden med ett år, till

den 30 juni 2020. Motionärerna framför att införandet av behörighetsregler för myndighetsutövning i socialtjänstens barn- och ungdomsvård var ett viktigt steg för att öka kvaliteten och rättssäkerheten i verksamheten. Vidare menar motionärerna att det är viktigt att så fort som möjligt säkerställa rättssäkerhet och kvalitet i socialtjänstens barn- och ungdomsvård.

Utskottets ställningstagande

Arbetet med barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa, och deras familjer, är ett av socialtjänstens svåraste uppdrag. Personalens kompetens är väsentlig för att rättssäkerhet och kvalitet i arbetet ska kunna uppnås, och det är därför särskilt viktigt att handläggarna har hög kompetens och god erfarenhet.

I likhet med regeringen anser utskottet att det är angeläget att behörighetskraven omfattar alla handläggare inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård som utför uppgifter som rör barn och unga och att det därför finns anledning att vara restriktiv med undantag från behörighetsregleringen. Som regeringen anför är det emellertid också viktigt att de som var anställda innan bestämmelsen trädde i kraft har tillräckliga förutsättningar att uppfylla behörighetskraven. Att Socialstyrelsens föreskrifter ändrades i grundläggande avseenden så sent som den 1 februari 2018 samt att arbetsgivare och arbetstagare har haft svårigheter med att få till stånd validering och komplettering av utbildningar utifrån föreskrifterna utgör därför skäl till att övergångsbestämmelsen bör ändras. Utskottet instämmer sammanfattningsvis i regeringens bedömning att en förlängning av övergångsbestämmelsen t.o.m. den 30 juni 2022 är väl avvägd. Utskottet tillstyrker således regeringens lagförslag och avstyrker motion 2018/19:3057 (SD).

När det härefter gäller motion 2018/19:3065 (M) vill utskottet påminna om att regeringen har tagit flera initiativ inom den sociala barn- och ungdomsvården. Här kan exempelvis nämnas satsningen på stärkt bemanning inom den sociala barn- och ungdomsvården och den pågående utredningen Framtidens socialtjänst som bl.a. har i uppdrag att lämna förslag om en kompetens- och kunskapsbaserad socialtjänst. Utskottet ser sammantaget positivt på det arbete som pågår inom området och avstyrker motionen.

Reservationer

1. Förlängd övergångsperiod med ett år, punkt 2 (SD)

av Per Ramhorn (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:3057 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD).

Ställningstagande

Införandet av behörighetsregler för myndighetsutövningen inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård är ett viktigt steg för att öka kvaliteten och rättssäkerheten i verksamheten. Socialsekreterarnas yrkesutövning handlar om avgöranden och avvägningar i svåra situationer, exempelvis vid barnmiss-handel, sexuella övergrepp och andra allvarliga missförhållanden i hemmet. Vi anser därför att det är viktigt att så fort som möjligt säkerställa rättssäkerhet och kvalitet i socialtjänstens barn- och ungdomsvård.

Då många arbetsgivare och arbetstagare har svårigheter att hinna validera och komplettera utbildningar utifrån de föreskrifter som ändrades så sent som den 1 februari 2018, anser vi det motiverat att förlänga övergångsperioden. Den bör dock inte förlängas med mer än ett år, dvs. till den 30 juni 2020.

2. Personal- och kompetensförsörjning inom socialtjänsten, punkt 3 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M) och Ulrika Heindorff (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:3065 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M).

Ställningstagande

Kommunernas socialtjänster har under många år varit hårt ansträngda och har fortfarande problem att klara den behörighetsreglering som infördes 2014. Vi motsätter oss därför inte regeringens förslag att förlänga övergångsbestämmelserna. Det är samtidigt allvarligt att den tidigare angivna övergångstiden inte har räckt till och att regeringen nu föreslår en förlängning utan att presentera en plan för hur kommunerna ska kunna uppfylla behörighetskraven. Vi oroas även av att en förlängning också kan urvattna lagens krav på behörighet.

Vår uppfattning är att socialtjänsten i Sverige befinner sig i en kris. Det är därför oroande att regeringen dels underdriver problemen med personal- och kompetensförsörjningen inom socialtjänstens verksamheter, dels inte lämnar några förslag om hur krisen ska lösas. Vi har i vår motion lämnat en rad förslag på reformer inom ramen för en nationell handlingsplan för socialtjänsten som bl.a. syftar till att minska den administrativa belastningen, att utveckla handledarstöd och introduktionsutbildningar samt inrätta en ledarskapsutbildning för ledare inom socialtjänsten, att stärka rättssäkerheten genom att prioritera tillsyn, uppföljning och utvärdering och att utreda förslag om att tydliggöra och uppvärdera familjehemmens och jourhemmens roll.

Vi anser att regeringen bör vidta konkreta åtgärder som syftar till att säkerställa att kommunerna skyndsamt uppfyller behörighetskraven och till att stärka socialtjänstens medarbetare. Det behöver också genomföras reformer som gör det mer attraktivt att arbeta inom socialtjänsten.

Mot denna bakgrund anser vi att regeringen skyndsamt bör agera för att säkerställa personal- och kompetensförsörjningen inom socialtjänstens verksamheter som rör barn och unga.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2018/19:68 Ändring av övergångsbestämmelse avseende behörighetsreglering:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).

Följdmotionerna

2018/19:3057 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förlänga övergångsperioden med ett år, till den 30 juni 2020, och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:3065 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt agera för att säkerställa personal- och kompetensförsörjningen inom socialtjänstens verksamheter som rör barn och unga och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i
socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453) att punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2013:1146) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

2. En handläggare som före *ikraftträdandet* anställts för att utföra de uppgifter som anges i 3 kap. 3 a § andra stycket är till och med den 30 juni 2019 behörig att utföra de angivna uppgifterna.

Föreslagen lydelse

2. En handläggare som före *den 1 juli 2014* anställts för att utföra de uppgifter som anges i 3 kap. 3 a § andra stycket är till och med den 30 juni 2022 behörig att utföra de angivna uppgifterna.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.